زمان د شانۆگەرییا کوردیدا

(گەمەی شار و پاشای گەمە) وەك نموونە

پ.ھ.د. ئیبراھیم ئەحمەد سمۆ
زانکۆیا دھۆك
فەکۆلتیا زانستێن مرۆڤایەتی
سکۆلا ئادابێ
پشکا شانۆ

پیشەکی

١-ناڤونیشانێ ڤەکۆلینێ:

بابەتێ ئەڤێ ڤەکۆلینێ ب ناڤونیشان (زمان د شانۆگەریا کوردیدا (شانۆیی گەمەی شار و پاشای گەمە) وەك نموونە)، کو ئەڤ شانۆگەرییە ل دویڤ چەند لایەنێن زمانی ھاتییە شرۆڤەکرن.

٢-گرنگییا ڤەکۆلینێ:

گرنگییا ئەڤێ ڤەکۆلینێ د ھندێدایە، کو ھەتا نوکە چ ڤەکۆلین ب ئەڤی ناڤونیشانی نەھاتینە نڤێسین.

٣-رێبارا ڤەکۆلینێ:

ئەڤ ڤەکۆلینە ل دویڤ رێبازا وەسفی ھاتییە ئەنجامدان.

٤-ناڤەرۆکا ڤەکۆلینێ:

ئەڤ ڤەکۆلینە ژ دوو پشکا پێکدھێت، پشکا ئێکێ ب ناڤونیشان:(زمان و چەند لایەنێن ئەوی)یە، کو تێدا بەحسێ ئەڤان سەرە بابەتان ھاتییە کرن: (پێناسا زمانی، گرنگی و ئەرکێن

زمانی، ڕێکخستنا گشتییا ئاخفتنێ، پەیوەندیکرنا زمانی، دۆخێن ڕستێن زمانی، جۆرێن ڕستان، دژ ئێك (دژواتا) د زمانیدا، جۆرێن پەیڤان ژ ڕوویێ پێکهاتنیڤە).

پشکا دووێ ب ناڤونیشان:(زمان د شانوگەرییا گەمەی شار و پاشای گەمە)دا، کو ئەڤەژی لایەنێ پراکتیکییێ ڤەکۆلینێیە.

پشکا ئێکێ: زمان و چەند لایەنێن ئەوی:

زمان (پێناسە و دانە نیاسین):

ل دوور پێناسە و دانەنیاسینا زمانی چەندین بیر و بۆچوونێن جودا جودا هەنە، ئەڤێ چەندێ ژی ئەگەرێن خۆیێن تایبەت هەنە، و ژ بلی ئەوێ چەندێ هەر کەسەك ل دوور نێڕینا خۆ تەماشای زمانی دکەت، د هەمان دەمدا چەندین فاکتەرێن دی ژی ژ بۆ ئەڤێ چەندێ هەنە.

گرنگترین فاکتەر ژ ئەوان فاکتەران بۆ ئەوی ئەگەری دزڤڕیت کو زمانی سنوورەکێ بەرفرەھ هەیە و ژ بلی ئەئەڤان ئەگەران ژی، ل دوور پێناسێن جودا جوداییێن زمانی (موحەمەد مەعرۆف فەتاح) ددەتە خۆیا کرن ((بێ گومان پیناسەی زانایانی دەرون و زانایانی کۆزمانەوانی و زمانەوان و ئەندازیاری دەنگ و فەیلەسوفەکانی ناشی وەك یەك بن لە بەر ئەوە زمان دەیان پێناسەی جیاوازی کراوە))[1] واتە هەبوونا پێناسێن ژێك جودا ژ بۆ زمانی ژ بەر هەبوونا ئەئەڤان ئەگەران ب کارەکێ ئاسایی دهێتە تەماشا کرن.

زمان ب زانستەکێ سەربەخۆ دهێتە زانین و ئەو زانست ژی ب ئەڤی ئاوایی دهێتە ناسکرن کو ((بابەتێکی کۆنە و بوارێکی پان و بەرینی توێژینەوە دێرینە کۆنباوەکانی گرتۆتەوە، تۆژیارە دێرینەکان، زۆر بایەخیان بە دروستبوونی زمان داوە و پایەیەکی تایبەتیی هەیە لە تۆژینەوەی مرۆڤی کۆن و ئەو پەیوەندییە کۆمەلایەتییە کۆنانەیدا، کە ئەندامانی کۆمەڵە سەرەتاییەکان پێکەوە ئەبەستن))[2] و درۆست بوونا جڤاکی هەر د بناغەدا ژ بۆ ئەگەرێ هەبوونا زمانی دناڤبەرا مرۆئەڤاندا دزڤڕیت و زمان ب ئامرازەکێ گرنگێ هاریکاری کرنێ دناڤ تاکێن جڤاکی دهێتە هژمارتن.

د پێناسەکا دییا زمانیدا هاتییە کو ((زمان نە بتنێ ئامیرەتەکە بۆ تێگەهشتن و گەهاندنا کۆمەلەکا مروڤا، بەلکو زمان ڕێکەکە بۆ بیرکرن و هزرکرنا مرۆڤی، مرۆڤ ب ئەوی زمانێ دئاخڤیت هزرا خۆ ژی دکەت و لژێر کارتێکرنا داب و نەریتێن وی یێن ڕەوشەنبیری و زانیاری و ئایینی دا دژیت))[3] و د ئەڤێ پێناسێدا زێدەباری دانە نیاسینا زمانی د قالبێ پێناسەکێدا د هەمان دەمدا هەتا ڕادەیەکی ئاماژە ب لایەنەکێ ڕۆل و گرنگییا زمانی ژی هاتیە دان.

هەروەسا د چەند پێناسەکێن دییێن زمانیدا، سەرەرای ئاماژە دان ب پێناسا زمانی، هەر دناڤ و د حالەتێ دانە نیاسینا زمانیدا ئەرکێ زمانی ب بەرفرەهتر هاتییە بەحسکرن و وەسا دایە خۆیا کرن کو ((زمان گوزارشتی هەست و سۆز و ئاوێنەی بیر و هۆشە و بە درێژایی ڕۆژگار، بنەما و دەستوورەکانی لە ڕووی دەنگسازی و وشەسازی و ڕستەسازی و شێوازەوە لە بۆتە و هەناوی ژیاندا پەیدابوون و دەتوانین بڵێین، زمان نەتەوەیە و نەتەوەیش زمانە، بۆیە دەبێ بۆ پاراستنی لە دەستکاری و شێوەسازی و پینەکردنی، زمانزانی بە کار بهێنین و نابێ بە هیچ جۆرێك وشەی بیانی و زاراوەی نامۆ و دەربڕینی نازگماك بخەینە ناو فەرهەنگی زمانی نەتەوایەتییەوە))[٤] و وەك دیار دبیت، کو د ئەڤێ دانە نیاسینێدا ڕێکێن باشتر بکارهینانا زمانی ژی هاتینە دەستنیشان کرن.

د جۆرەکێ دییێ دانەنیاسینا زمانیدا هاتییە،زمان بریتییە ژ کۆمەکا ڕستان و هەر ڕستەك ژ ئەوان ڕستان یا سنورداره ژ لایێ درێژییێڤە و ژ کۆمەکا دیارکریا کەرەستان دهێتەلێکدان[٥].

ئەڤ پێناسە داکۆکییێ ل سەر ئەڤان خالان دکەت:

أ-زمان ژ کۆمەکا ڕستان پێکدهێت.

ب-هەر ڕستەیەك ژ چەند(کەرەستێن) پێکهێنێن دیارکری پێکدهێت. مەبەست ژپێکهێنانژی:(بکەر، بەرکار، هەڤالناڤ....کار)ن.

ج-ئەو پێکهێنژی ژ کۆمەکا دیارکریا دەنگان پێکدهێت.

زمان ب تنێ گرێداییێ لایەنەکێ ژیانێڤە نینە و شێوازەکی ژی ب تنێ ڤەناگریت، بەلکی لایەنەکێ بەرفرەهێ ژیانێ بخۆ ڤە دگریت، د دانەنیاسینا (کۆزمانەوانان) دا بۆ زمانی کو دبێژن: ((زمان کۆمەڵە شێوازێکی جیاوازە، هەر یەکەیان بۆ بارێکی تایبەتی دەست دەدات))[٦]. بۆ نموونە بارێ پێشوازیکرن و بارێ بەڕێڤەبرن و بارێن فەرمی و نەفەرمی... ئەڤ چەندە ڕۆهنتر بۆ مە دیار دبیت.

(عەبدولسەلام نەجمەدین عەبدوڵلا) ژی ب ئەڤی شێوەی زمانی ددەتە نیاسین کو ((گرنگترین و سەرەکی ترین تایبەتی کە مرۆڤ لە زیندەوەرەکانی تر جیا دەکاتەوە زمانە، زمان ئەو هۆیەیە کە ڕۆژانە بە هەزاران کەس پێوەندی لەگەل یەکتر دا دەکەن بە بێ ئەوەی بیر لە چۆنیەتی کارکردنی ئەم کەرەستە ئەنتیکەیە دا بکەن بەلاّم زمانەوانەکان ئەو کەسانەن کە هەولّی دۆزینەوەی نهێنیەکانی ئەو کەرەستە ئەنتیکەیە دەدەن))[٧] د ئەڤێ پێناسێدا بۆ مە دیار دبیت کو نڤیسەری زێدەباری دانە نیاسینا زمانی، ئاماژە ب وێ هندێ ژی کریە کو زمان کەرەستەیەکێ ئەنتیکەیە و بێگۆمان ئەڤ

ئەنتیکەبوونا زمانییە کو بوویە ئەگەرێ هندێ، زمان ببیتە خۆدانێ چەندین نهێنییان هەتا ئەڤی سەردەمی لدەڤ زمانئەڤانانڤە ئەو نهێنی ب تەمامی نەهاتینە دیار و ئاشکرا کرن، بەلێ وەك دیار دبیت کو هەولدان ژ بۆ ئاشکرا کرنا وان نهێنییان بەردەوامن.

د ئەڤان هەمی پێناسێن جۆراوجۆرێن ومانیدا بۆ مە دیار دبیت، کو زمان ب هێزترین و کاریگەرترین ئامرازە ژ بۆ د ئێکدی گەهشتنێ دناڤبەرا مرۆڤاندا، هەروەسا ب ئامرازەکێ گرنگێ گەهاندنا زانیاریان ژی دهێتە هژمارتن و دیاردەیەکە کو هەتا نهو ژ بەر هەبوونا چەندین نهێنییان زمانئەڤان د هەولا پتر ڤەکۆلینا وێ دیاردا ئەنتیکە دانە.

گرنگی و ئەرکێن زمانی:

زمان ب گەلەك لایەنێن ژیانێڤە یا گرێداییە و سنوورەکێ بەرفرەه ددەتە بەر خۆ و زێدەباری ئەڤێ چەندێ ژی پەیوەندییەکا زۆر لگەل هەمی ئەوان لایەنێن ژیانێڤە هەیە ئەوێن کو دکەڤنە دناڤ چوارچێوێ سنوورێ وێڤە، بەلێ مەزنترین لایەنی کو زمانی پەیوەندی لگەل هەبیت لایەنێ کەسایەتییە، و زمانی پەیوەندییەکا ڕاستەوخۆ لگەل کەسایەتی هەیە و د هەمان دەمدا ((ئێك ژ ئەرکێن زمانی ئەرکێ کەسایەتییە، تاکەکەس ب ڕێکا زمانی دشێت دەربڕینێ ژ دیتن و هەست و نێرینا خوە ل سەر گەلەك بابەتان بکەت، هەروەسان تاکەکەس دشێت ب ڕێکا بکارهینانا وی بۆ زمانی، ناسنامە و سرۆشتێ خوە یێ کەسی بچەسپینیت و هزرێن خوە پێشکێشی کەسێن دن بکەت))[٨] و هەروەسا زمان بێ کەسایەتییێ چ جاران نەشێت هەبوونا خۆ پەیدا بکەت و کەسایەتییان ب تنێ شیانێن ئافراندنا زمانی هەیە و ب تنێ ئەو دشێن زمانی پێش بێخن و گەشەکرنێ د بیاڤێ زمانڤانییێدا ئەنجام بدەن.

هەروەسا زێدەباری ئەو پەیوەندییا زمانی لگەل کەسایەتیێ هەی، زمانی د هەمان دەمدا پەیوەندییەکا بهێز لگەل نەتەوەی ژیدا هەیە و زمان و نەتەوەی پەیوەندییەکا بهێز لگەل ئێکدی هەیە و گەلەك جاران نەتەوێ کەسەکی یان میللەتەکی ب ڕێکا زمانێ وی دهێتە نیاسین و زێدەباری وێ چەندێ کو (زارا ڤی نەتەوە د چەمکێ خۆ یێ هەڤچەرخدا زاراڤەکێ نوویە و زانایێن سیاسەت و جڤاکناسیێ هاتا دویماهیکا سەدێ هەژدێ ڤەکۆلین ل سەر نەکرینە و هەروەسا زاراڤەکێ تەم و مژاوییە و یا ب ساناهی نینە بهێتە پێناسە کرن)[٩]، بەلێ ژ بەر پەیوەندییا ب هێزا وی لگەل زمانی، ب ڕێکا زمانی نەتەوە هەم وەکو هەبوون و هەم وەکو زاراڤ دئەڤان سالێن دویماهیکێدا پێشکەفتنەکا مەزن بخۆ

ڤە دیتیە و هێزاتییا پەیوەندییا دناڤبەرا زمان و نەتەوەیدا هەتا وی ڕادەی یا مەزنە کو گەلەك جاران نەتەوە ئەگەر ب ڕێکا زمانی نەبیت ب هیچ ئاوایەکی ناهێتە نیاسین.

لدوور ئەو پەیوەندییا مە دناڤبەرا زمانی و کەسایەتییێ و د هەمان دەمدا دناڤبەرا زمان و نەتەوەیدا دایە خۆیا کرن، جهێ ئاماژە پێکرنێیە کو هەبوونا پەیوەندییان دناڤبەرا دوو تشتان ئانکو دوو ڕەگەزاندا کارەکێ ئاساییە و ئەڤ چەندە بەردەوام د ژیانا مرۆڤاندا دووبارە دبیتەڤە و پەیوەندیکرن ژ کەڤنترین چالاکیێن مرۆڤییە و هەمی جۆرێن پەیوەندیکرنێ ڕۆلەکێ مەزن د ژیانا هەر کەسەکیدا دگێڕن و ل دوور هەبوونا پەیوەندییێ د واریێ زمانیدا ((مەبەست ژ پەیوەندیکرنێ ئەنجامدانا پرۆسیسا تێگەهشتنێیە دناڤبەرا دوو لایەناندا و ئەڤ تێگەهشتنە ل سەر بنەرەتێ هاندان و بەرسڤدانێ دناڤبەرا ڤرێکەر و گۆهداریدا دروست دبیت))[10] و وەك د ئەڤێ خۆیا کرنێدا دیار بووی کو بۆ دروست بوونا پەیوەندییان د زمانیدا پێدڤی ب دوو لایەنان هەیە کو ئێك ژوان ئاخڤتنکەرە و ئەوێ دی گۆهدارە.

زمان ژ بەر ئەو ڕۆلێ گرنگێ کو د چاوانییا ڕێڤەچوونا ژیانا مرۆڤاندا دگێڕیت، بوویە خۆدانێ هێزایەتیەکا مەزن، دەرباریێ مەزناتییا وێ هێزێ (ڕۆژان نوری عبداللە) وەسا ددەتە دیار کرن کو ((هێزی مرۆڤ لە هێزی زمانەکەیدایە، دەوڵەمەندبوونی زمانیش دەوڵەمەندبوونی خۆی دەگەیەنێ، چونکە ئاوێنەی ژیانیەتی، هۆیەکی کاریگەریشە بۆ لە یەکترگەیشتن و ئاڵگۆڕ کردنی بیروڕاو پێکەوە ژیان))[11] و مرۆڤ ئانکو کەسایەتی تاکە بوونەوەرە کو شیانێن ئافراندنا زمانی هەیە، زمان ژی ب فاکتەرەکێ سەرەکییێ یارمەتیدەر ژ بۆ پێکڤەژیانا مرۆڤان دهێتە دەستنیشانکرن.

گرنگییەکا دییا زمانی د ئەوێ چەندێدا دیار دبیت کو زمان دبیتە ئەگەرێ گەهاندنا زانیاریان ژ لایێ کەسەکیڤە یان چەند کەسانڤە ژ بۆ کەسەکی یان چەند کەسەکان، و ئەڤ دیاردە ژی د دەمێ ئەنجامدانا کریارا ئاخڤتنێدا ب بکار هینانا زمانی دهێتە ڕۆیدان و ((ڤەکۆلینان دیار کریە، مرۆڤ ل دەمێ ئاخڤتنێ زێدە زانیارییان ددەت، و ئەو زانیاری ڕوویێ ڕاستەقینەییێ تاکەکەسی دیار دکەن))[12] واتە زێدەباری گەهاندنا زانیاریان ڕوویێ دروستێ ئاخڤتنکەری ژی د دەمێ دەربڕینا ئاخڤتنێ و گەهاندنا زانیاریاندا ژ بۆ گۆهداری دیار دبیت و ب ئەڤی شێوەی د ئەڤێ بیروبۆچوونێدا ئاماژە ب لایەنەکێ گرنگێ ڕۆلێ زمانی دناڤ ژیانا تاکێن جڤاکیدا هاتییە کرن.

هەر دەربارێ رۆل و گرنگییا زمانی، گرنگییا زمانی ((پتر لە ژیانی رۆژانەدا دەردەکەوێ، چونکە فاکتەرێکە مرۆڤ بە کۆمەڵەوە دەبەستێتەوە))[١٣] و مرۆڤ ژ بۆ وێ چەندێ کو ب تاکەکێ جڤاکی بهێتە هەژمار کرن پێدڤیەکا زۆر ب ئامرازێ زمانی هەیە.

ل دوور ئەرکێن زمانی (محەمەد مەعروف فەتاح) د پەرتووکا (زمانەوانی) دا، ئەرکێن زمانی د چەندین خالاندا دایە دیار کرن، کو ئەوژی ب ئەڤی شێوێ ل خوارێنە:

١- زانیاری و هەواڵگەیاندن:

د ئەڤی جۆرێ ئەرکیدا ((قسەکەر دەیەوێ بوون و نەبوونی یان ڕاستی و ناڕاستی دیاردەکان پیشان بدات))[١٤] و پتر ژ بۆ مەبەستا ڕاگەهاندنا نووچەیەکێ دهێت.

٢- پرسیارکردن:

پرسیارکرن ((بە واتای ئەوەی بە هۆی پرسیارکردنەوە قسەکەر دەتوانێ کەلێنێ یان چەند کەلێنێك لە زانیاری خۆی بەرانبەر دیاردەیەك یان دیاردەکان پڕ بکاتەوە))[١٥] و ئەڤ ئەرکە د وی دەمیدا دیار دبیت کو ئاخڤتنکەری زانیاری ل دوور بابەتەکی نینە و بۆ وەرگرتنا زانیاریان دێ پەنایێ ژ بۆ کریارا پرسیار کرنێ بەت و لایەنێ بەرامبەر دێ بەرسڤێ بۆ ئەوی ڕەوانە کەت.

٣- هەست دەربڕین:

ژ بۆ دوو حالەتان ((یان بۆ حاڵەتی خۆشییە یان بۆ حاڵەتی ناخۆشی))[١٦] دهێتە دەربڕین، و ئەڤ دەربڕینە ژی ژ بۆ لایەنێ بەرامبەر دهێتە ئەنجامدان.

٤- هەست وروژاندن:

ئەڤ حالەتی زمانی ((لە نوکتە گێڕانەوە و پڕۆپاگەندە و تراژیدیا زۆرتر دەردەکەوێ))[١٧] و ب ئەوێ ڕێکێ دێ کاریگەری ل لایەنێ بەرامبەر هێتە کرن.

٥- فەرماندان:

د ئەڤی حالەتیدا ئاخڤتنکەر داخوازێ ژ گۆهداری دکەت دا کو کارەکی ئەنجام بدەت یان ئەنجام نەدەت.

٦- ڕاپەڕاندن:

د ئەڤی ئەرکیدا ئاخڤتنکەر بڕیارێ ددەت کو ئەو بخۆ ب ئەنجامدانا کارەکی دێ ڕابیت.

٧- جیٚ خۆشکردن:

دەربارێ ئەڤی ئەرکی وەسا دهێتە نیاسین کو (ئەم ئەرکە لەو ئەرکانەیە کە زۆر بلاّوە و لە هـەموو ئەرکەکانی تر سادە و ساکارترە، کە ئەرکی کۆمەلاّیەتیشی پـێ دەوتـرێ)[١٨] و ئـەڤ ئەرکـە پـتر د وان ئاخڤتناندا دیار دبیت کو ڕۆژانە لسەر زمانی هەر کەسەکینە، وەك: ((چاوانی، باشی، سـوپاس، شـەڤا تە خۆش، خۆدێ لگەل تە دا بیت))*.

هەر لدوور ئەرکێن زمانی (یاکوبسون) چەند ئەرکان بۆ زمانی ددانیت، کو ئەڤێن ل خوارێنە:

(١-ئەرکی هەست دەربڕین

٢-ئەرکی ورووژاندن

٣-ئەرکی ئەو پەر زمانی

٤-ئەرکی گەڕانەوەیی

٥-ئەرکی ئەدەبی

٦-ئەرکی هاودلّی)**

ب ئەڤی شێوەی بۆ مە هاتە دیارکرن زمان ب گێڕانا چەندین ڕۆلێن مـەزن و ژ هـەژی د ژیانێـدا، گرنگییا خۆ د ژیانێدا دسەلمینیت.

ڕێکخستنا گشتییا ئاخڤتنێ:

زمان ب چەندین شێوێن جودا جودا خۆ دناڤ جڤاکیدا دیاردکەت، کو ئێك ژ ئەوان ڕێکـێن گـرنگ و هەرە سەرەکی ئاخڤتنە و ژ بەر ئەوێ چەندێ کو هەر کارەکی و ئەرکەکی پێدڤی ب ڕێکخـستنەکێیە، ئاخڤتنا زمانی ژی ڕێکخستنەکا تایبەت ب خۆ هەیە.

د دەست نیشانکرنا ڕێکخستنا گشتییا ئاخڤتنێدا، (عەبدولواحید موشیر دزەیـی) ب شـێوەیەکێ گەلەك ڕێك و پێك ئەڤ چەندە بەحسکریە و ئەڤ بابەتـە ب ئـەڤی شـێوێ ل خـوارێ د چـەندین خالانـدا دەستنیشان کریە:

١-ڕێکخستنا ئاخڤتنێ:

د ئەڤێ خالێدا ((قسەکەر بایەخێکی زۆر بـۆ سـەرەتا و کۆتـایی ئاخـاوتن دادەنـێ، چـونکە لـەم قۆناغەدا هەندێ گومان و ترس و دلّەڕاوکێ ی هەیە کە تەنیا دەسـت پـێ کردنـی تـەواو، بـەردەوامی ئاخاوتن یان کۆتایی پێ هاتنی، دەتوانێ بیان ڕەوێنێتەوە و نەیان هێلێ))[١٩]. وەك دیار دبیت د ئـەڤێ قۆناغێدا ئاخڤتنکەر ب هۆشیاری سەرەدەریێ لگەل ئەوان پەیڤان دکەت ئەوێن وی دڤێت دەرببڕیت.

٢-پێکهاتا ئاخڤتنێ:

کو ئەو ژی دابەشی سەر ئەڤان خالێن خوارێ دهێتە کرن:

أ-دەستپێکا ئاخڤتنێ:

هەر بۆنەیەکا ئاخڤتنێ جۆرە دەستپێکەك هەیە، بەلێ ب شێوەیەکێ ئاسایی ب سلاڤێ دەست پێ دکەت و ب سلاڤێ ژی بەرسڤ دهێتە دان، بەلێ ئەگەر پەیوەندی دناڤبەرا دوو کەسان دا یا ب هێز بوو، ب ئاوایەکێ دی دهێتە بەرسڤدان[٢٠].

ب-سەرباس و باس:

مەبەست ژ سەرباس و باس وەك (عەبدولواحید موشیر دزەیی) ئاماژە بۆ دکەت ((هەڵبژاردنی بابەتی ئاخاوتنە و پەیوەندی بە ناوەرۆك و ڕێکخستنی ئاخاوتنەوە هەیە، واتە کورتی و درێژی ئاخاوتنەکان لە ڕێگەی سەرباسەوە دیاری دەکرێ. قسەکەر هەوڵ دەدات بۆ ناساندنی بابەتەکە و پێش خستنی یان گۆڕانی لە کاتی پێویستدا و هەر زنجیرە ئاخاوتنێ سەرباسێکی خۆی هەیە و بە پێ ی پەیوەندی نێوان قسەکەر و گوێگر و تەمەن و پیشە و شوێن و کات دەگۆڕێت))[٢١]. ئەڤێ قۆناغا ئاخڤتنێ ژی لدویڤ دەم و چاوانییا دەربڕینا خۆ گرنگییەکا تایبەت بخۆ ڤە هەیە.

ج-پێش دویماهیك:

ئەڤ قۆناغا ئاخڤتنێ ب ئەوێ چەندێ دهێتە نیاسین کو ((پێش کۆتایی خۆ ئامادەکردن و جولەیەکە بۆ کۆتایی پێ هێنانی ئاخاوتن بە هاوکاری قسەکەران))[٢٢] واتە جۆرە خۆ ئامادە کرنەیەکە کو ئاخڤتنکەر ژ بۆ دویماهیك هینان ب ئاخڤتنا خۆ ئەنجامددەت.

د-خۆ ڕزگار کرن ژ ئاخڤتنێ:

ئەڤ قۆناغە ژی ئەو حالەتێ ئاخڤتنێیە کو د وی دەمی دا ڕوویددەت، دەمێ ((هەندێ جار قسەکەران نایانەوێ بگەنە کۆتایی ئاخاوتن، بۆیە نەخشەیەکی ڕێکو پێك دادەڕێژن بۆ خۆ دەرباز کردن و کۆتایی هێنان بە ئاخاوتنەکە))[٢٣] و وەك دیار دبیت کو د ئەڤێ قۆناغێدا ئاخڤتنکەر هێدی هێدی خۆ نێزیکی ب دویماهیك هینان ب ئاخڤتنێ دکەت.

ه-دویماهیکا ئاخڤتنێ:

دیاردا دویماهیکا ئاخڤتنێ ب شێوێ جووتە گۆتن دهێتە ئەنجامدان، ب تایبەتی ژی جووتە گوتنا خاتر خواستنێ[٢٤].

پەیوەندیکرنا زمانی:

وەك د ڕۆل و گرنگییا زمانیدا بۆ مە دیار بووی کو ئێك ژ ئەرکێن سەرەکییێن زمانی پەیوەندیکرنە، د پەیوەندیکرنێدا هزر و بۆچوونێن ڤرێکەری ب ڕێکا هێماییێن دهێنە گوتن و هێماییێن دهێنە نڤێسین دگەهینیتە گوهداری، ئەڤجا ئەڤ پەیوەندیکرنە ژی ب دوو شێوەیانە:

أ-پەیوەندیکرنا ڕاستەوخۆ:

ئەڤ جۆرێ پەیوەندیکرنێ ب شێوەکێ ڕاستەوخۆ دناڤبەرا ڤرێکەر و گۆهداریدا دهێتە ئەنجامدان و چێدبیت پەیام ل ڤێرێ ب شێوێ گوتن بیت، کو گۆهدار ب ڕێکا گوهی وەردگریت یان ب شێوێ نڤێسین بیت، کو گۆهدار ب ڕێکا خواندنێ وەردگریت.

ب-پەیوەندیکرنا نەڕاستەوخۆ:

ئەو جۆرێ پەیوەندیکرنێیە ئەوا دناڤبەرا ڤرێکەر و گۆهداریدا ڕوودەدەت، لێ ل ئێك جه نینن، ئەو پەیام ژی چێدبیت ب شێوێ گوتن یان نڤێسین بیت، کو دهێتە بهێستن یان خواندن بێی کو کارتێکرنەکا ڕاستەوخۆ دناڤبەرا ڤرێکەر و گۆهداریدا هەبیت[٢٥].

دۆخێن ڕستێن زمانی:

مەبەست ژ دۆخێن ڕستێن زمانی ئەو حالەتە د ئاخڤتنێدا کو چاوانییا ڕستێ ژ لایێ ئەرێنی و نەرێنییا ویڤە دیار دکەت، ب ئاوایەکی کو هەر ڕستەکا د زمانیدا هەی ژ بلی کەفتنە د قالبێ ئەڤان دوو شێواندا چ جۆرە شێوەیەکێ دیتر وەرناگریت.

پرانییا ڕستێن زمانی، د دوو دۆخاندایە کو ئێك ژ ئەوان دۆخێ ئەرێیە و دۆخێ دیتر دۆخێ نەرێیە، دۆخێ ئەرێ ئەو دۆخە ئەوێ تێدا ئەنجامدانا کارەکی دهێتە پەسەند کرن ئانکۆ دهێتە ڕاگەهاندن کو کارەك هاتیە ئەنجامدان یان دێ هێتە ئەنجامدان، بەلێ ل دوور دۆخێ نەرێ کو ب تەمامی بەرۆڤاژی دۆخێ ئەرێیە، ئەو دۆخ ب ئەوێ چەندێ دهێتە نیاسین کو ((چەمکێکی سیمانتیکییە وەك کەرەسەیێکی سینتاکسی لە ڕستەدا دەرئەکەوێ، بە جێ نەهێنانی ئەرکی کاری ڕستەکە ئەگەیێنێ))[٢٦]، بەلێ د هەمان دەمدا لدوور ئەڤێ پێناسێ ((شیکردنەوە دەری ئەخا کە ئەم پێناسینە لە زۆر حالەتدا هەلئەوەشێتەوە. زۆر جار دەرکەوتنی ئامرازی نەرێ ئەم چەمکە ناگەیێنێ و ئەم دەورە ڕێزمانییە ناگێڕێ))[٢٧] و د پرانیا جاراندا دۆخێ نەرێ د زمانی و د ئاخڤتنێدا ب ئامرازێ (نە) یان (نا) دهێتە دەربڕین.

جۆرێن ڕستان:

بۆ دەستنیشانكرنا ئەڤان جۆرێن ڕستان، پێویستە ئاماژە ب جۆرێن دیێن ڕستان ژی بهێتە كرن:

١- رستێن كاریێ تەواو: ئەو جۆریێ ڕستانە ئەوێن ((كارەكانی ((ڕابردوو، ڕانەبردوو (ئێستا، داهاتوو، داخوازی))) لە نێو ڕستەكانیان دەبینرێت، جا كارەكە تێپەڕ بێ یان تێنەپەڕ، یا خو لە حالەتی ئەریێ بێ، یان نەریێ))[٢٨] و د هەر شێوازەكیێ ژی دا بیت بەس ب تنێ مەرج ئەوە كو كاریێ ڕستیێ كارەكیێ سەربەخۆ و تەواو بیت.

٢- رستێن كاریێ نەتەواو: ئەو جۆریێ ڕستانە ئەوێن كاریێ ڕستێن وان كارەكیێ نەتەواو بیت.

دژ ئێك (دژواتا) د زمانیدا:

دژواتا ب واتایا هەڤدژی د واتاییدا دناڤبەرا دوو چەمكان د زمانیدا دهێت، دژواتا د زمانیدا دبیتە ئەگەریێ پتر ب هێزبوونیێ و ب ویێ چەندیێ دهێتە نیاسین كو ((گرنگترین پەیوەندییە واتاییەكانە، كە پەیوەندییەكی شوێنی ستوونییە بە واتای ئەوەی لە چوارچێوەی زماندا كار دەكات. هەر یەك لە وشەكان ئەچنە ژێر ئەو پۆلە ستوونییەوە كە لە ڕستەدا دەنوێنرێت))[٢٩] و دژواتا د زمانیدا ب چەندین شێوان دیار دبیت و هەر ئێك ژ ئەوان شێوان لدویڤ شێوازەكیێ تایبەت بخۆ ڤە برێڤە دچیت.

دژواتا د سیێ شێوەیاندا دەردكەڤیت:

١- بەرامبەری: ئەڤ پەیوەندییە د بەراوردكرنا هندەك پەیڤێن وەك (نێر و میێ) دا دیار دبیت كو ((ڕەتكردنەوەی یەكێكیان پەسندكردنی ئەویتریانە هەروەها بە پێچەوانەوە))[٣٠].

٢- پێچەوانەیی: ئەڤ جۆریێ پەیوەندییێ د بەراوردكرنا هندەك پەیڤێن هەڤدژی ئێكدی دا دروست دبیت، وەك (باش و خراب) یان (ڕۆناهی و تاڕی) و ئەڤ چەندە ژی ب شێوەیەكیێ بەرفرەه د زمانیدا دهێنە بكارهینان.

٣- تەواوكەری: ئەڤ جۆریێ پەیوەندییێ ب ((بەراوردكردنی هەندیێ وشەی وەك (كڕین و فرۆشتن) و (دان و وەرگرتن) و (ژنهێنان و شوكردن) دا دەردەكەوێت))[٣١] و هەبوونا ئەڤان جۆرە دیاردان د زمانیدا دبیتە ئەگەریێ پتر ب هێز بوونا زمانی. دیسان ئەڤ جۆرە زێدەتر جاوگاندا دەردكەڤیت.

هەر دژواتایەكا د زمانیدا هەست پیێ بهێتە كرن دكەڤیتە دناڤ قالبیێ ئێك ژ ئەڤان شێوەیێن دژواتاییدا و هەبوونا ئەڤان جۆرێن ژێكجۆداییێن دژواتاییێ، ئەڤ بابەتە دناڤ زمانئەڤانییدا بهێز كریە.

د هەمان دەمدا دوو دۆخ ژ بۆ دژواتاییێ ژی هەنە ب ئەڤی شێوەی:

١- دژواتا ئەرێنی: ئەو کو دژ ئێك بکەڤنە بەرامبەری ئێك و ب بێی ویێ چەندێ کو ئامرازێ نەرێ لگەل دا هەبیت.

٢- دژواتا نەرێنی: ئەڤ جۆرە ژی ((ئەو بەشەیان دەگرێتەوە کە وشەکان یەك چاوگیان دەبێ و لە رێگەی ئامرازی (نەرێ – نەفی)یەوە بەرامبەر و دژیەك دەوەستن))[٣٢].

جۆرێن پەیڤان ژ روویێ پێکهاتنیڤە:

ب شێوەیەکێ گشتی سێ جۆرێن پەیڤان د زمانێ کوردیدا هەنە:

١-پەیڤا سادە:

پەیڤا سادە ((بەو وشانە دەوترین، کە لە تاکە مۆرفیمێکی ریشەیی پیکهاتبن))[٣٣] و چ پێشگر و پاشگر لگەل دا نینە. وەکو پەیڤا(گول، دار، شرین...هتد).

٢-پەیڤا دارژتی:

ئەڤە جۆرە ژی وان پەیڤان ڤەدگریت، ئەوێن ((ژ پەیڤەکا سادە و زێدەهیەکی پێکدهێت، ئەڤجا ئەو زێدەهی چێدبیت پێشگر بیت یان پاشگر بیت یان پێشگر و پاشگر پێکڤە بن))[٣٤] و ئەڤ دیاردە ژی ب شێوەیەکێ بەرفرەهـ د زمانیدا دهێنە بکارهینان. بۆ نموونە:

-پێشگر+پەیڤا سادە: بێ+هێز:بێهێز.

-پەیڤا سادە+پاشگر:هونەر+مەند: هونەرمەند.

پێشگر+پەیڤا سادە+پاشگر: داگرتەڤە.

٣-پەیڤا لێکدای:

ئەڤ جۆرێ پەیڤان ب ئەوێ چەندێ ژ جۆرێن دی دهێتە جوداکرن کو ئەوان پەیڤان بخۆ ڤەدگریت ئەوێن ژ لێکدانا ((دوو وشەی واتاداری سەربەخۆ یان زیاتر پێك دێت)) [٣٥]. ئەوژی ب ئەڤی رەنگێ ل خواری:

- ناڤێ لێکدای: ئاڤەماست.

- هەڤالناڤێ لێکدای:چاڤ رەش.

- هەڤالکارێ لێکدای: پۆل پۆل.

- کارێ لێکدای:ئاڤاکر.

پشکا دووێ: زمان د شانۆگەرییا گەمەی شار و پاشای گەمەدا:

شانۆگەرییا (گەمەی شار و پاشای گەمە)[٣٦]:

ئەڤ شانۆگەرییە ژ لایێ نڤیسەرێ ناڤدارێ کورد یێ شانۆگەرییان (ئەحمەد سالار)ە، ئەڤ شانۆگەرییە ل پاییزا سالا (١٩٩٨)ێ هاتییە نڤیسین و د هەمان سالدا د گۆڤارا (سینەما و شانۆ) دا هاتییە بەلاڤکرن.

زمان د ئەڤێ شانۆگەرییێدا ب شێوەیەکێ گەلەك گۆنجایی و ژ هەژی ل دویڤ کەش و بارودۆخێ شانۆگەرییێڤە هاتییە نڤێسین و وەك هاتیە دیارکرن کو کەسایەتی تاکە ڕەگەزن، د هەر بەرهەمەکێ ئەدەبیدا ب ئەرکێ ئافراندن و بکارهینانا زمانی ڕادبن، ئەو کەسایەتیێن، کو د ئەڤێ شانۆگەرییێدا ب ئەرکێ بکارهینانا زمانی ڕادبن ئەڤێن ل خوارێنە:

- گێڕەرەوە - هۆمەر - عەول - دەلاڵ
- داپیرە وەنەوش - هەیاس - گوڵ خونچە - پاشا
- وەزیر - راوێژکار - یارە - ئاسۆ
- چنوور - شیلان - خەجاو - چەند کەسێك
- مندالاَن

دەستپێکا ئەڤێ شانۆگەریێ (گێڕەوەرە) ب ئێکەمین کەسایەتی د ئەڤێ شانۆگەرییێدا دهێتە هژمارتن، کو ب ئەرکێ بکارهینانا زمانی ڕادبیت.

دیارکرنا ئەرکێن زمانی:

ئەرکێن زمانی د ئەڤێ شانۆگەرییێدا ب ئەڤی ئاوایی هاتینە بەرچاڤ کرن:

١- زانیاری و هەوال گەهاندن:

زمانی د ئەڤێ شانۆگەرییێدا هەر ئێکەم جار بکارهینانا زمانیدا ڕۆل د زانیاری و هەوال گەهاندنێدا هەبوویە:

- گێڕەرەوە: ئەو ساڵە ئەو دەمە کە ڕەنگی ڕەزی قەد چیا و نزارانی کەژی پشت ئاوایی، پایزێکی درەنگ وەختانی دەنواند،.... (گەمە ٨١).

هەروەسا چەندین جارێن دی د ئەڤێ شانۆگەرییێدا زمانی ڕۆل د زانیاری و هەوال گەهاندنێدا هەبوویە:

- بازیان: ماوەیەکە سەرقاڵم، ئەمەی ڕویداوە ئاسان نییە (گەمە٨٣).

- هەیاس: ئەمە مان و نەمانە، ئاگرەکە تەواو خۆش بووە، جۆشی سەندووە، تا گۆم قولْبیْ مەلەی خۆشترە، تا ئاسن پتر جۆشدریْ چاکتر بە دەستەوە دیْ،.... (گەمە٨٩).

٢- پرسیارکردن:

د ئەڤیْ شانۆگەرییێدا چەندین جاران ب ئەڤی شێوەی زمانی ڕۆل د ئەرکیْ پرسیارکرنێدا دبینیت:

- عەول:.... تۆ خەلکی ئەم شارە نیت؟(گەمە٨٢)
- یەکەم: ئەریْ بیستت؟(گەمە٨٥)
- پاشا: ئەی پاشایەتییەکەی شارمان؟(گەمە٨٦)
- گولْ خونچە: باشە بۆ ڕێگایەکی دییان نەگرتبوە بەر؟ هەزار شێوە و ڕێگای دی هەبوو؟(گەمە٨٨)

٣- هەست دەربڕین:

د ئەڤیْ شانۆگەرییێدا هەست دەربڕین د چەندین نموونان‌دا دیار دبیت، هندەك ژ وان:

- هۆمەر: بابی بابم، من ئەم هەیت و هوت و باو بالۆرانە بە گوێما ناچیْ،... (گەمە٨١).
- یەکێکی دی: تەنگانە، بەلْیْ تەنگانە سەنگی مەحەکە، کیْ ئەلْیْ بە باشی ناکەوێتەوە!.. (گەمە٨٢).
- یەکەم: مام هەیاس، من تاقەتم نەما، کوڕینە ببەخشن. (گەمە٨٦)
- چنوور: داپیرە گیان هەموومان ئەزانین ئەوە دێو و درنجەکان نامێنن، ئیتر دلْخۆشین وا ئەمشەو گەمەی پاشا و شار دەکەین. (گەمە٨٩)

٤- هەست وروژاندن:

د ئەڤیْ شانۆگەرییێدا هەست وروژاندن د چەندین نموونان‌دا دیار دبیت، هندەك ژ وان:

- هۆمەر:.... خەلْکینە بۆ خاتری خوا، فەرموون لەو ئاسمانە بیْ سەر و سەرحەدە فراوانەی سەر سەرتان بڕوانن، بزانن مەل، مەلی ئاسای پێوە دیارە،... (گەمە٨١).
- بازیان: گۆلْیْ خان، ئەبینی خەلْتانی خوێنی خولیایەکی خەستم، خولیا، خولیایەکی پیرۆز، تەواو کەللەم گەرمە، گولْ خونچە گیان بەبان چاوان، من وا لە تەك یارانا ڕیْ دەکەوم، دەتبینمەوە (گەمە٨٤).
- هەیاس: کورە کوڕینە بۆ وورەتان ڕوخا، ئەم شارەی ئەیانەویْ کوێری بکەنەوە، ئەو شارەیە، کە یادگاری ئەو هەزاران ئازیزەیە کە لەو گۆڕستانە گەورەیەدا ڕاکشاون،... (گەمە٨٦).

٥- فەرماندان:

د ئەڤێ شانۆگەرییێدا فەرماندان د چەندین نموونان‌دا دیار دبیت، هندەك ژ وان:

- عەول: دە کەواتە لە من گەڕێ و بڕۆ بە ڕێگای خۆتەوە(گەمە٨٢).

- پاشا: ئادەی وەرە وەزیری دانا، وەزیری زیرەك و زرنگ، تۆ پیاوێکی گەلێك هۆشمەندی، وەرە پرسیارێکت لێ دەکەم، بەلاّم بێ پێچە بەدەورە، بە بێ شێرە و بێرە، ڕاستەوخۆ وەلاّمم بدەرەوە(گەمە٨٦).

- پاشا: دەمت داخە، بێ دەنگبە، هەی دەبەنگ، هەی گەلۆر، جارێ نوسوولْ فێر بە،...(گەمە٨٨).

٦- ڕاپەڕاندن:

- هۆمەر: بە لای منەوە تەواو، پێویست بە خۆ سەغڵەت کردن ناکات، نەما بە جەهەنەم، ئەڕۆم، هەر ئەرزی خوا زۆرە(گەمە٨٢).

- هەیاس:......، من نە بە کەس ئەڵێم بڕۆ، نە بە کەسیش ئەڵێم مەڕۆ،.....(گەمە٨٣).

- دووەم: مەرج نییە، با بەردەوام بین(گەمە٨٦).

- ڕاوێژکار: گەوەرەم با چەند سەرێکیان بە توومەتی ئاژاوە بپەڕێنین(گەمە٨٨).

٧- جێ خۆشکرن:

د ئەڤێ شانۆگەرییێدا ژ ڕوویێ جه خۆش کرنێڤە، ب درێژاهییا ڕۆیدانێن و بکارهینانا زمانی، زمانی هیچ ڕۆلەك د ئەڤی ئەرکیدا نەدیتییە و ئەڤە ئێك ژ وان دیاردانە، کو گەلەك جاران د گەلەك بەرهەمێن ئەدەبیدا دووبارە دبیتەڤە، ئەڤ چەندە چ ژ بۆهایێ ئەڤێ شانۆگەریێ نزم ناکەت، چونکی ناڤەڕۆکا ئەڤێ شانۆگەریێ وێ چەندێ دخوازیت کو ئەڤ ئەرکە چ ڕۆلان د ئەڤێ شانۆگەرییێدا نەبینیت.

ڕێکخستنا گشتییا ئاخڤتنێ:

١- ڕێکخستنا ئاخڤتنێ:

د ئەئەڤان نموونێن ل خوارێدا گومان و ترس و دلەڕاوکێ نینە، ژ بەرکو تڤێسەری ب هۆشیاری سەرەدەری لگەل ئەوان پەیڤێن دەربڕی، کریە:

- بازیان: گوڵێ خان، من تێشووی عەشقی تۆم پێیە، خۆراکی خۆم پێیە، ماڵت ئاوا(گەمە٨٤).

- پاشا: بەڵێ ئاو، ئەوە تەنها ڕێگا چارەیە، لە کەیدا لە سەرەتای هاوینەوە، نەبادا بە ئومێدی باراناو بن، ئەگەر بیر لە بەنداویش بکرێتەوە،...(گەمە٨٨).

- گێڕەوەرە: پاشا لە ترسا گیانی سپارد، نە بەلەمی سەرفرازی و نە پیاوانی و نە خۆراك و خواردنەوەی تەنگانە دالّدەی نەدا... (گەمە٩٠).

٢- پێکهاتا ئاخڤتنێ:

پێکهاتا ئاخڤتنێ ئەڤان شێوێن لخوارێ بخۆ ڤە دگریت:

أ- دەستپێکا ئاخڤتنێ:

ژ بەر وێ چەندێ کو زمانی د ئەڤێ شانۆگەرییێدا ئەرکێ جھ خۆشکرن نەدیتییە (هەروەکی ل بەری ئاماژە پێ هاتیەکرن)، دیار دبیت کو پەیوەندییا بکارهێنەرێن زمانی د ئەڤێ شانۆگەرییێدا پەیوەندیەکا بهێزە، ژ بەر هندێ دەستپێکا ئاخڤتنێ ب سلاڤێ دەست پێناکەت.

- گێڕەوەرە: هۆو هۆمەرە، هۆو برا خاسەکەم، ئەوەندە بیری لێ مەکەرەوە سەری دونیا نەهاتۆتەوە یەك،... (گەمە٨١).

- گولّ خونچە: بازیان، ماوەیەکە وەك جاران نایەیتە بەرچاوم،... (گەمە٨٣).

- داپیرە وەنەوش: جا کۆرپەلەکانم، ووتیان ڕوویان لە چیای بەرزی بێ ئامان کرد،... (گەمە٨٦).

- یارە: سوپاس بۆ خوا، ڕوو بەخەندەن(گەمە٨٧).

ب- سەرباس و باس:

د ناڤ ئەئەڤان نموونێن ل خوارێدا، هەر ئێك ژ (هۆمەر، دەلالّ، یارە)دبنە سەرباس و د هەر سێ نموونالدا ئەو ئاخڤتنا ل پشتی هەر دوو خالان(:)دهێت، هەر ئێك ژ ئەوان دبیتە باسەك:

- هۆمەر: باو و باپیر و باپیرە گەورەشم خەلّکی ئەم شارەن، گەر مەسەلەی ئاو نەمانەکەبێ، ئەوا من لەو سەری دێمەوە(گەمە٨٢).

- دەلالّ: هەراج، هەراج، لە دەستی مەدەن، لە کیس خۆتانی مەدەن، مالّی وا نابێتەوە، مالّی وا نابیننەوە، لە نەخش و نیگاری بڕوانن،... (گەمە٨٢).

- یارە: لەمرۆ و سبەینێ دایە، بە چاو گومانەوە لە دار و دیواری کۆشك و سەراکەشیان دەڕوانن، تەنانەت لە خۆشیان کەوتوونەتە گومانەوە(گەمە٨٧).

- هەیاس: ئەمە مان و نەمانە، ئاگرەکە تەواو خۆش بووە، جۆشی سەندووە،......، کارێکی زۆر ئاساییە کە ئەمرۆ هەوالّی مەرگی هاوەلچێکی دی،.... (گەمە٨٩).

ج- پێش دویماهیك:

د ئەئەڤان نموونێن ل خوارێدا، وەسا دیارە، کو جۆرە خۆ ئامادە کرنەك ل دەڤ نڤێسەری هەیە، ئاخڤتنا خۆ دویماهیك پێ بهینیت:

- هۆمەر: وریابە لافاو نەتبات(گەمە٨٢).

- پاشا: پەلە مەکەن، خراپ نییە، ڕۆشن بۆتەوە(گەمە٨٧).

- ئاسۆ: ئەگینا لە تێنواندا دەمرن(گەمە٨٩).

- پاشا: چاك بە دەستی خۆم لە گەروی مەرگ نا. کە لە دەریاکە دەڕوانم شەپۆلەکان وەك دەمی گورگی برسی دێنە بەرچاوم، وا گیانم دەرچوو(گەمە٩٠).

د- خۆ ڕزگارکرن ژ ئاخڤتنێ:

- هۆمەر: لە نێوان ئەم ئەرز و ئاسمانەدا، تەنها ڕەو، سەری خۆ هەلگرتن، وا بڕوا مێشکم ئەتەقێ. تۆ بلێی ئەو خەلکە بە تەمای شتێکی تر نەبن، خۆ کەس ڕاستی بە کەس نالێ، با سۆراغێکی تر بکەم(گەمە٨٢).

- خەجێ: کارم هەیە، کاتی چا فڕکردن نییە(گەمە٨٥).

- راوێژکار: پاشای مەزن، بەر لە گشت شتێ دەبێ ڕێگا خۆشکەربن، باش ئامادەیی بۆ ئەنجامدانی نەخشەتان، یەزدان پشت و پەناتانبێ(گەمە٨٩).

- پاشا: سبەی هەوالم لێتان دەوێ، فەرموون بڕۆن ئەمەوێ تاوێ بە تەنها بم(گەمە٨٩).

ه- دویماهیکا ئاخڤتنێ:

ئەڤ پشکا ڕێکخستنا ئاخڤتنێ پەیوەندیەکا موکۆم لگەل ئەرکێ جھ خۆشکرنا زمانیڤە هەیە، ژ بەر وێ چەندێ کو د ئەڤی دەقێ شانۆگەرییێ ئەرکێ جھ خۆشکرنا زمانی لبەر ئەگەرێ نەگۆنجاندنا ئەڤی ئەرکی د ناڤەڕۆکا شانۆگەرییێدا نەهاتیە بکارهینان، ئەڤ چەندە بوویە ڕێخۆشکەرەك بۆ وێ چەندێ ژی کو پشکا دویماهیکا ئاخڤتنێ د ئەڤی دەقدیدا نەهێتە دیتن.

پەیوەندیکرنا زمانی:

پەیوەندیکرن ب ئەڤان هەر دوو شێوان دەردکەڤیت:

١- پەیوەندیکرنا ڕاستەوخۆ:

- هۆمەر: تۆ و ئەو خەلکە بۆ گلاراوتانە و ئەلێ ی مەکۆی جولان و دێن و دەچن؟(گەمە٨٢)

- داپیرە: نا کچەکەم، شیلانە گیان، وەنەوز ئەدا، ئەلێم با لە باوەشی خۆمابێ(گەمە٨٣).

- راوێژکار: پاشای گەورەم، ڕێگا بە بەندە بفەرموو قسەیەکم لە خزمەتدا هەیە(گەمە٨٨).

- وەزیر: گەورەم با کەمێك چاوەڕوان بین(گەمە٨٩).

٢- پەیوەندیکرنا نەراستەوخۆ:

- یەکێکی دی: لێی گەڕێ با بە ڕێگای خۆیەوە بڕوا، خوا کەریمە، خوا کلاوی بۆ بەڕوو کردووە(گەمە٨٢).

- بازیان: خوا یار بێ، چاو ڕۆشن ئەبن(گەمە٨٤).

- هەیاس: جارێ لێی دەگەڕێم،...(گەمە٨٥).

- گوڵ خونچە: جادوگەران، ئەوانەی ڕمڵیان بۆ بەختی پیلانی پاشا هەڵئەدا، گورگە بوون، تەری نشینن، نابینرێن(گەمە٨٨).

دۆخێن ڕستێن زمانی:

رستێن زمانی دئەڤان شێوێن خوارێدا دیار دبیت:

١- دۆخێ ئەرێنی:

ئەڤە دۆخە د وی دەمیدا ڕوو ددەت دەمێ هەوال ئانکۆ زانیاریەك د دۆخێ ئەرێنیدا بهێتە ڕاگەهاندن، د ئەڤی دەقێ شانۆگەریێدا زمان چەندین جاران ب ئەڤی ئەرکی ڕابوویە:

- گێڕەوەرە:......، داپیرە بە ڕادەیەك چەشەی کردوون، تامەزرۆ و عەزرەتخوازی بیستنن، بە پەرۆشەوە پێوەی نووساون، هەر یەکە چمکێ، کەوا، کراس، کۆڵوانە،... توونە گرتووە، خواخوایانە وشەیەك لە زاریەوە دەرچێ و بیقۆزنەوە،...(گەمە٨٢).

- هەیاس: ڕۆژان هات و ڕۆژان ڕابورد، ناچار مام و کەوتمە سەر کەڵکەڵەی گاشە بەرد دەرهێنان، لەم کەین و بەین و ڕاز و نیازەدا بووم،...(گەمە٨٥).

- دووەم: با ئەم چەند ڕۆژەش چاوەڕوان بین(گەمە٨٦).

- ئاسۆ: داپیرە من، من دەیزانم کێ دەیباتەوە(گەمە٨٩).

٢- دۆخێ نەرینی:

- هەیاس:....، خەڵکینە دەستە کۆڵەی و دۆش دامان کار و کردەوەی نائومێدانە و نائومیدانیش لە نرخی نەبواندان،....(گەمە٨٣).

- بازیان: دڵنیا بە کەسێ گوڵی ئەشقی تۆی لە سەری خۆیو سەری شارێ نابێ،....، شا بە سەپان و گاوان ڕاناگرێ،...(گەمە٨٤).

- یەکەم: من هیچم نەوتووە،...(گەمە٨٨).

- بازیان:.....، دەزانیٚ ئەو ئاگرە خامۆش نابیٚ،...(گەمە٨٨).

ڕستێن خودان کارێن تەواو و نەتەواو:

١- رستێن کاریٚ تەواو:

- هۆمەر: بەلاش تا بەلا کەوتووە(گەمە٨٢).

- ئاسۆ: داپیرە گیان، تخوا با دێوەکە نەیانخوات. دەی داپیرە گیا نبا نەیانخوات(گەمە٨٣).

- یەکەم: هەوالّی کوڕ و کالاّن گەیشت، لەوەیە ئەمڕۆ سبەی ئاگری سەرچیا ببینریٚ(گەمە٨٦).

- وەزیر: هەموان وروژاون، سات لە دوای سات لە نوغرۆبوون نزیك دەبینەوە(گەمە٩٠).

٢- رستێن کاریٚ نەتەواو:

- گول خونچە: تێشووە، نانی نۆردوو حەلوای گولّە زەردە،...(گەمە٨٤).

- یەکەم: گلّەکە وشکە،...(گەمە٨٦).

- یەکەم:.....، وا هاتە دی ئەو قەدەری ئەم شارەیە(گەمە٨٨).

- ئاسۆ: ئەوانە تینوو بوون(گەمە٨٩).

دژواتا د زمانیدا:

دژواتا ئەڤان شێوێن خواریٚ بخۆ ڤە دگریت:

١- بەرامبەری:

- هۆمەر: ئەی بۆ پیر و پەککەوتوان و منالّ و ساوا و نەخۆش و کەنەفتان...(گەمە٨٢).

د ئەڤیٚ نموونێدا نموونەیا(پیر، منالّ)، ڕۆلیٚ دژئێکا بەرامبەرییا زمانی د ئەڤی دەقیٚ شانۆگەرییێدا دگێڕن.

٢- پێچەوانەیی:

- گێڕەرەوە:....، ئەوەندە بە گران مەیگرە، کار نییە ئاسان نەبیٚ،...(گەمە٨١).

د ئەڤیٚ نموونێدا (گران، ئاسان)، ڕۆلیٚ دژئێکا پێچەوانەییا زمانی د ئەڤی دەقیٚ شانۆگەرییێدا دگێڕیت.

٣- تەواوکەری:

- هەیاس: کچە شیرینەکەم ژیان هەلّبەز و دابەزە، کەوتن و هەستانەوەیە گلان و سەر پیٚ کەوتنەوەیە، هۆکاری خۆی هەیە،...(گەمە٨٦).

د ئەڤێ نموونێدا نموونا (کەوتن، هەستانەوە)، ڕۆلێ دژئێکا پێچەوانەییا زمانی د ئەڤی دەقێ شانۆگەرییێدا دگێڕیت، چونکی چاوگن.

دۆخێن دژواتا د زمانیدا:

دۆخێن دژواتا ئەڤان هەر دوو جۆران بخۆ ڤە دگریت:

١- دژواتا ئەرێنی:

- هەیاس:....، ئەوا جلەوگیری ئەمڕۆ و سبەی و ئایندەی دەبێ... (گەمە٨٣).

- گێڕەرەوە:.....، گەورە و بچوك، پیر و پەککەوتووەکان، هەر هەموان، ڕژابوونە چەقی شار و هەموان بیلبیلەی تاکە چاوێکی تیژ بوون،.... (گەمە٨٤).

- داپیرە: لە ناو ئەو خەڵکەشا، ئەوە دڵپاك، ئەوە سەر ڕاست ئەوەش خراپ و بەد، باشە، دەبێ بێنەوە، بۆ ئەمە کەوتنە سەر ئەو ڕایەی(گەمە٨٦).

د ئەڤان نموونەیاندا (ئەمڕۆ، سبەی، ئایندە)، (گەورە، بچوك)، دژئێکێن ئەرێنینە. دیسان (دڵپاك- سەڕاست) بەرامبەر (خراپ- بەد) ڕۆلێ دژئێکا ئەرێنییا زمانی د ئەڤی دەقێ شانۆگەرییێدا دگێڕن.

٢- دژواتا نەرێنی:

- هەیاس:.....، من نە بەکەس ئەڵێم برۆ، نە بەکەسیش ئەلێم مەرۆ،.... (گەمە٨٣).

د ئەڤێ نموونەیا ل سەریدا (برۆ و مەرۆ) ڕۆلێ دژئێکا نەرینییا زمانی د ئەڤی دەقێ شانۆگەرییێدا دگێڕن، چونکی ب ڕێکا ئامرازێ نەفی یان نەرێ(مە) بووینە دژئێك.

ئەنجام

پشتی ب دوماهیك هینانا ئەڤێ ڤەکۆلینێ ئەم گەهشتینە ئەڤان ئەنجامێن ل خوارێ:

١- د شانۆگەرییێن کوردیدا ڕۆلێ زمانی وەك ئێك ژ ڕەگەزێن گرنگێن ئەدەبی ب ئاوایەکێ ژ هەژی و ب شێوەیەکێ زانستی هاتیە بەرچاڤ وەرگرتن و نڤیسەر (ئەحمەد سالار) وەك ئێك ژ نڤیسەر و کەسایەتییەکێ گرنگ د بوارێ شانۆیا کوردیدا، د ئەڤی بەرهەمێ خۆ یێ ئەدەبیدا، ڕۆلێ زمانی پڕ ب پیستێ زمانی وەك زانستێ زمانڤانی ژبیر نەکریە و پڕانیا ئەرك و کارێن گرنگێن کو زمان ب ئەنجامدانا ئەوان ڕادبیت، د ئەڤێ شانۆگەریا ئەویدا بەرچاڤ دکەڤن.

٢- دئەڤێ شانۆگەرییێدا ژ ڕوویێ جھ خۆش کرنێڤە، ب درێژاهییا ڕۆیدانێن و بکارهینانا زمانی، زمانی هیچ ڕۆلەك د ئەڤی ئەرکیدا نەدیتییە و ئەڤە ئێك ژ وان دیاردانە، کو گەلەك جاران د گەلەك

بەرهەمێن ئەدەبیدا دووبارە دبیتەڤە، ئەڤ چەندە چ ژ بۆهایێ ئەڤێ شانۆگەریێ نزم ناکەت، چونکی ناڤەرۆکا ئەڤێ شانۆگەریێ وێ چەندێ دخوازیت کو ئەڤ ئەرکە چ رۆلان د ئەڤێ شانۆگەرییێدا نەبینیت.

٣- پشکا رێکخستنا ئاخڤتنێ پەیوەندیەکا موکۆم لگەل ئەرکێ جهـ خۆشکرنا زمانیڤە هەیە، ژ بەر ئەوێ چەندێ، کو د ئەڤی دەقێ شانۆگەرییێدا ئەرکێ جهـ خۆشکرنا زمانی لبەر ئەگەرێ نەگۆنجاندنا ئەڤی ئەرکی د ناڤەرۆکا شانۆگەرییێدا نەهاتیە بکارهینان، ئەڤ چەندە بوویە رێخۆشکەرەك بۆ ئەوێ چەندێ ژی کو پشکا دویماهیکا ئاخڤتنێ د ئەڤی دەقدیدا نەهێتە دیتن.

لیستا ژێدەران :

١- زمانەوانی، محمد معروف فتاح، مطابع دار الحكمه، ١٩٩٠، ل٥.

٢- بەرکولێکی زاراوەسازیی کوردی، جەمال عەبدول، بلاۆکراوەی ئەکادیمیای کوردی، چاپخانەی خانی، چاپی دووەم، دهوك، ٢٠٠٨، ل٢١.

٣- زمان و زمانڤانی(هژمارەکا ڤەکولینا)، عبدالوهاب خالد، ژ وەشانێن ئێکەتیا نڤیسکارێن کورد – دهوك، چاپا ئێکێ، دهوك، ٢٠٠٥، ل١١٤.

٤- بەرکولێکی زاراوەسازیی کوردی، جەمال عەبدول، بلاۆکراوەی ئەکادیمیای کوردی، چاپخانەی خانی، چاپی دووەم، دهوك، ٢٠٠٨، ل٥٠.

5- The cambridge encyclopedia of language, Crystal.D,second edition, cambridge university press, 1997,p 400.

٦- محمد معروف فتاح،زمانەوانی،زانکۆی سەلاحەددین،١٩٩٠، ل٥.

٧- شیکردنەوەی دەقی شیعری لە رووی زمانەوانیەوە، عەبدولسەلام نەجمەدین عەبدوڵلا، دەزگەهێ سپیرێز، چاپخانا حاجی هاشم، چاپا ئێکێ، هەولێر، ٢٠٠٨، ل١٩.

٨- زمانڤانییا کارەکی، شێرزاد سەبری عەلی – عەبدولسەلام نەجمەدین عەبدوللا، دەزگەهێ سپیرێز، چاپخانا خانی، چاپا ئێکێ، دهوك، ٢٠١١، ل١٤٧.

٩- علم اللغة الاجتماعی، محمد حسن عبدالعزیز، الناشر مکتبة الاداب، الطبعة الاولی، القاهرة، ٢٠٠٩، ص١٤٦.

١٠- مهارات الاتصال اللغوي و تعليمها، محسن علي عطية، دار مناهج للنشر و التوزيع، الطبعة الأولى، عمان، ٢٠٠٨، ص٦٩.

١١- فەرهەنگی زمان و زاراوەسازی کوردی، رۆژان نوری عبداللە، بلاۆکراوەی خانەی چاپ و بلاۆکراوەی چوارچرا، چاپی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٧، ل١٨.

١٢- زمانڤانییا كارەكی، شێرزاد سەبری عەلی – عەبدولسەلام نەجمەدین عەبدوللا، دەزگەهێ سپیریز، چاپخانا خانی، چاپا ئێكێ، دهوك، ٢٠١١، ل١٤٧.

١٣- فیلۆلۆجیای زمانی كوردی و مێژووی كوردستان، بێهزاد خۆشحاڵی، و:مستەفا غەفوور، دەزگای توێژینەوە و بلاوكردنەوەی موكریانی، چاپخانەی خانی، چاپی یەكەم، دهوك، ٢٠٠٨، ل٢٣.

١٤- محمد معروف فتاح،زمانەوانی،زانكۆی سەلاحەددین، ١٩٩٠، ل٢٦.

١٥- محمد معروف فتاح،زمانەوانی،زانكۆی سەلاحەددین، ١٩٩٠، ل٢٧.

١٦- زار و زمان، د.نەریمان عەبدوللا خۆشناو، چاپخانەی شەهاب، چاپی یەكەم، ٢٠١٢، ل٢٤.

١٧- محمد معروف فتاح،زمانەوانی،زانكۆی سەلاحەددین، ١٩٩٠، ل٢٩.

١٨- محمد معروف فتاح،زمانەوانی،زانكۆی سەلاحەددین، ١٩٩٠، ل٣٢.

*بۆ وەرگرتنا زانیارییێن پتر لدوور ئەڤی بابەتی بنێرە: (زار و زمان، د.نەریمان عەبدوللا خۆشناو، چاپخانەی شەهاب، چاپی یەكەم، ٢٠١٢).

**بۆ وەرگرتنا زانیارییێن پتر لدوور ئەڤی بابەتی بنێرە: (كوردۆلۆجی، پ.ی.د.عەبدولواحید موشیر دزەیی، چاپخانەی ماردین، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠١١، ل٧٩- ٨١).

١٩- شیكردنەوەی ئاخاوتن لە زمانی كوردیدا(لێكۆڵینەوەیەكی پراگماتیك یە)، عەبدولواحید موشیر دزەیی، خانەی چاپ و بلاوكردنەوەی چوارچرا، چاپی یەكەم، سلێمانی، ٢٠١٢، ل٩٠.

٢٠- شیكردنەوەی ئاخاوتن لە زمانی كوردیدا(لێكۆڵینەوەیەكی پراگماتیكیە)، عەبدولواحید موشیر دزەیی، خانەی چاپ و بلاوكردنەوەی چوارچرا، چاپی یەكەم، سلێمانی، ٢٠١٢، ل٩٢.

٢١- شیكردنەوەی ئاخاوتن لە زمانی كوردیدا(لێكۆڵینەوەیەكی پراگماتیكیە)، عەبدولواحید موشیر دزەیی، خانەی چاپ و بلاوكردنەوەی چوارچرا، چاپی یەكەم، سلێمانی، ٢٠١٢، ل٩٩.

٢٢- شیكردنەوەی ئاخاوتن لە زمانی كوردیدا(لێكۆڵینەوەیەكی پراگماتیكیە)، عەبدولواحید موشیر دزەیی، خانەی چاپ و بلاوكردنەوەی چوارچرا، چاپی یەكەم، سلێمانی، ٢٠١٢، ل١٠٤.

٢٣- شیكردنەوەی ئاخاوتن لە زمانی كوردیدا(لێكۆڵینەوەیەكی پراگماتیكیە)، عەبدولواحید موشیر دزەیی، خانەی چاپ و بلاوكردنەوەی چوارچرا، چاپی یەكەم، سلێمانی، ٢٠١٢، ل١٠٧.

٢٤- شیكردنەوەی ئاخاوتن لە زمانی كوردیدا(لێكۆڵینەوەیەكی پراگماتیكیە)، عەبدولواحید موشیر دزەیی، خانەی چاپ و بلاوكردنەوەی چوارچرا، چاپی یەكەم، سلێمانی، ٢٠١٢، ل١١١.

٢٥- زمانڤانییا کارەکی، شێرزاد سەبری عەلی – عەبدولسەلام نەجمەدین عەبدوللا، دەزگەهێ سپیرێز، چاپخانا خانی، چاپا ئێکێ، دهوك، ٢٠١١، ل٢٢٥.

٢٦- چەند ئاسۆیەکی تری زمانەوانی، بەرگی یەکەم، پرۆفیسور وریا عومەر ئەمین، دەزگای چاپ و بلاّوکردنەوەی ئاراس، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٤، ل٨٢.

٢٧- چەند ئاسۆیەکی تری زمانەوانی، بەرگی یەکەم، پرۆفیسور وریا عومەر ئەمین، دەزگای چاپ و بلاّوکردنەوەی ئاراس، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٤، ل٨٢.

٢٨- زمانەوانی، بەرگەکانی یەکەم و دووەم و سێیەم، سەلام ناوخۆش – نەریمان خۆشناو، چاپخانەی منارە، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٩، ل١٥٩.

٢٩- واتاسازی، پ.ی.د.عەبدولواحید مشیر دزەیی، دەزگای توێژینەوە و بلاّوکردنەوەی موکریانی، چاپخانەی خانی، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٩، ل٩٧.

٣٠- واتاسازی، پ.ی.د.عەبدولواحید مشیر دزەیی، دەزگای توێژینەوە و بلاّوکردنەوەی موکریانی، چاپخانەی خانی، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٩، ل٩٧.

٣١- واتاسازی، پ.ی.د.عەبدولواحید مشیر دزەیی، دەزگای توێژینەوە و بلاّوکردنەوەی موکریانی، چاپخانەی خانی، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٩، ل١٠١.

٣٢- لە بارەی بنیاتی زمان و شێوازی شیعر، د.عوسمان دەشتی، لە بلاّوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر، ٢٠١٢، ل١٩٤.

٣٣- فەرهەنگی زاراوەی زمانناسی (کوردی - عەرەبی - ئینگلیزی)، ئەورەحمانی حاجی مارفسلێمانی، ٢٠٠٤، ل ٣٩٧.

٣٤- واتا دناڤبەرا سیمانتیك و پراگماتیکێدا، شێرزاد سەبری عەلی، دەزگەهێ سپیرێز، چاپخانەیا خانی، چاپا ئێکێ، دهۆك، ٢٠١١، ل٥٤.

٣٥- ڕێزمانی کوردی، د.نەریمان خۆشناو، لە بلاّوکراوەکانی کتێبخانەی ئاوێر، چاپخانەی ڕۆژهەلاّت، چاپی چوارەم، هەولێر، ٢٠١٢، ل٢٨.

٣٦- شانۆیی گەمەی شار و پاشای گەمە، ئەحمەد سالار، گۆڤاری سینەما و شانۆ، ژمارە٤، هەولێر، ١٩٩٨، ل٨١- ٩٠.

پۆختە

بابەتێ ئەڤێ ڤەکۆلینێ بریتیە ژ (زمان د شانۆگەریا کوردیدا (شانۆیی گەمەی شار و پاشای گەمە) وەك نموونە)، د ئەڤێ ڤەکۆلینێدا ل دەستپێکێ زمان هاتیە دانە نیاسین و پاشان بەحسێ گرنگی و ئەرکێن زمانی هایە کرن و لدویڤ دا رێکخستنا گشتییا ئاخڤتنێ ب هەمی بەش و لقێن وێڤە کو پێك دهێت ژ (١-رێکخستنا ئاخڤتنێ، ٢-پێکهاتا ئاخڤتنێ، أ-دەستپێکا ئاخڤتنێ، ب-سەرباس و باس، ج-پێش دویماهیك، د-خۆ رزگار کرن ژ ئاخڤتنێ، ه-دویماهیکا ئاخڤتنێ) هاتیە بەحسکرن.

پەیوەندیکرن ژی کو هەر دوو جۆرێن (پەیوەندیکرنا راستەوخۆ و پەیوەندیکرنا نەراستەوخۆ) بخۆ ڤە دگریت، بابەتەکێ دیترێ ئەڤێ ڤەکۆلینێیە کو ب ئێك ژ کارێن هەرە گرنگێن زمانی دهێتە نیاسین و پاشان بەحسێ دانان و ئامادەکرنا زارائەڤان د زمانیدا هاتیە کرن.

بابەتێن (دۆخێن رستێن زمانی) و (رستێن ناڤی د زمانیدا) ژی ژ وان بابەتانە کو د ئەڤێ ڤەکۆلینێدا بەحس لێ هاتیە کرن و ئاماژە ب جۆر و لقێن وان ژی لدویڤ سنوور و پێدڤیاتیا ئەڤێ ڤەکۆلینێ هاتیە دان، پاشان بەحسێ بابەتێ (دژئێك ئانکۆ دژواتا د زمانیدا) هاتیە کرن و جۆرێن وێ (بەرامبەری، پێچەوانەیی و تەواوکەری) هاتینە دانە نیاسین و هەروەسا بەحسێ هەر دوو دۆخێن (ئەرینی و نەرینی)یێن دژواتایێ ژی هاتیە کرن.

مە ژ بۆ شرۆڤەکرنا زمانی د شانۆیا کوردیدا دەقێ شانۆگەریا (شانۆیی گەمەی شار و پاشای گەمە) یا هۆنەرمەند و نڤیسکار (ئەحمەد سالار) وەك نموونە گۆهدارتیە و لایەنێن گرێدای ب زمانیڤە د وێ شانۆگەرییێدا لدویڤ سنوورێ ئەڤێ ڤەکۆلینێ شرۆڤە کرینە.

الملخص:

يتناول هذا البحث عنصر اساسي من عناصر المسرحية و هو (اللغة) باعتباره اداة توصيل المعاني و الافكار و المشاعر و التي يقوم الممثل بتجسيدها في العرض المسرحي.

و تعرض الباحث من خلال اعتماد (المنهج الوصفي) الى اهمية اللغة و وظائفها في المسرحية الكردية و مدى امكانيتها في خلق الاتصال اللغوي بين الشخصيات من جهة و بينها و بين المتخرج من جهة اخرى، و قد اختار الباحث عينة عشوائية من نصوص المسرحيات الكردية كنموذج للتحليل و هو مسرحية (طةمةى شار و ثاشاى طةمة) للمؤلف(احمد سالار).

Abstract

This research deals with "Language in the Kurdish Drama, the Drama of gama Shar and Pashaye gama as an example".The researcher , depending on the analytical approach, studies definitions of language, its importance and functions, and the organization of speech with all its parts including organizing and forming speech. It also tackles direct and indirect communication , the ways terms are formed in language besides nominal sentences and antonymy in language.

To analyse language in drama, the researcher has chosen the dramatic text" Kamaye Shar and Pashaye Kama' by Ahmed Salar as an example with placing emphasis on the linguistic issues in it in accordance with the limits of the research.